

Силабус дисципліни «Банківський нагляд і регулювання»

СПЕЦІАЛЬНІСТЬ D1 · 071 · 072

БАКАЛАВР

120 годин · 4 кредити ЄКТС · 4 змістовних модулі

Загальна інформація про дисципліну

Ідентифікація

Назва: Банківський нагляд і регулювання

Спеціальність: **D1** Облік і оподаткування; **071** Облік і оподаткування; **072** Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок

Ступінь: Бакалавр

120

Годин

загальний обсяг дисципліни

4

Кредити ЄКТС

відповідно до стандарту

4

Модулі

змістовних блоки курсу

Компетентності та результати навчання

Загальні компетентності

Здатність до аналізу, синтезу та критичного оцінювання інформації у сфері банківського нагляду та регулювання: виявлення суттєвих даних, порівняння регуляторних підходів, формування обґрунтованих висновків і висловлення власної позиції щодо ефективності наглядових заходів. Уміння самостійно навчатися, планувати роботу та організовувати виконання завдань у визначені строки, зокрема під час підготовки аналітичних звітів і презентацій.

Здатність до усної та письмової професійної комунікації: чітко пояснювати регуляторні норми та банківські категорії, аргументовано відповідати на запитання, оформлювати висновки та аналітичні записки. Відповідальність, ініціативність і готовність працювати в команді під час аналізу кейсів із банківської практики.

- аналізувати нормативно-правову та статистичну інформацію у сфері банківського нагляду;
- виділяти головне та узагальнювати результати наглядової діяльності;
- планувати власну діяльність і дотримуватися дедлайнів;
- коректно спілкуватися з викладачами та одногрупниками;
- брати участь у командній роботі та розподіляти обов'язки.

Фахові компетентності

Розуміння сутності банківського нагляду і регулювання, їх функцій та ролі у забезпеченні фінансової стабільності. Знання принципів функціонування системи банківського нагляду НБУ, міжнародних стандартів (Базель III, Базельський комітет), організаційно-правових засад регулювання банківської діяльності.

Здатність аналізувати пруденційні нормативи та показники банківської діяльності: достатність капіталу, ліквідність, кредитний ризик, якість активів та адекватність систем управління ризиками. Знання основ ліцензування, інспектування, застосування заходів впливу та процедур виведення банків з ринку.

- оцінювати відповідність банківської діяльності пруденційним нормативам НБУ;
- визначати роль і функції банківського нагляду в системі фінансового регулювання;
- характеризувати процедури ліцензування та реєстрації банків;
- орієнтуватися в інструментах і методах безвізного та візного нагляду;
- пояснювати вплив міжнародних стандартів Базельського комітету на регуляторну практику України.

Результати навчання

Пояснювати сутність регуляторних категорій та наглядових інструментів: пруденційні нормативи, достатність капіталу, ліквідність, кредитний ризик, банківська ліцензія, заходи впливу та фінансова санація. Аналізувати основні показники фінансового стану банків для виявлення ознак ризику та порушень.

Характеризувати організаційні засади банківського нагляду в Україні та міжнародний досвід; застосовувати методи оцінки ризиків банківської діяльності; визначати основні тенденції та обґрунтовувати висновки щодо ефективності наглядових заходів.

- пояснювати зміст регуляторних і наглядових категорій банківської сфери;
- аналізувати структуру і динаміку пруденційних нормативів банку;
- визначати ознаки порушень і підстави для застосування заходів впливу;
- застосовувати базові методи оцінки фінансового стану та ризиків банку;
- використовувати нормативні та інформаційні джерела НБУ для прийняття обґрунтованих рішень.

Теоретичні засади банківського нагляду і регулювання

Тема 1.1

Сутність і необхідність банківського регулювання. Поняття, цілі та функції банківського регулювання. Об'єкти та суб'єкти регулювання. Форми та методи державного регулювання банківської діяльності в Україні.

Тема 1.2

Банківський нагляд: сутність, завдання та види. Поняття банківського нагляду, його принципи та організаційні засади. Безвиїзний і виїзний (інспекційний) нагляд: зміст, особливості та взаємодія.

Тема 1.3

Організаційно-правова система банківського нагляду в Україні. НБУ як головний орган банківського нагляду. Структура служби нагляду НБУ. Правова база: Закон України «Про банки і банківську діяльність», нормативні акти НБУ.

Тема 1.4

Міжнародні стандарти банківського нагляду. Базельський комітет з банківського нагляду: виникнення, склад, функції. Базель I, II, III: ключові вимоги до капіталу, ліквідності та управління ризиками. Адаптація міжнародних стандартів в Україні.

Ліцензування та пруденційне регулювання банків

Тема 2.1

Реєстрація та ліцензування банків. Умови та порядок створення банків, вимоги до статутного капіталу, ліцензійні вимоги до банківських операцій в Україні.

Тема 2.2

Пруденційні нормативи регулювання банківської діяльності. Норматив достатності капіталу, нормативи ліквідності, нормативи кредитного ризику та інвестування — методика розрахунку та моніторинг.

Тема 2.3

Банківська звітність та інформаційне забезпечення нагляду. Форми звітності банків, що подаються до НБУ. Розкриття інформації, прозорість і публічна звітність банків.

Тема 2.4

Управління ризиками в банківській діяльності. Класифікація банківських ризиків, система ризик-менеджменту, вимоги НБУ до організації управління ризиками в банках і банківських групах.

Безвиїзний та виїзний нагляд. Заходи впливу

Тема 3.1

Безвиїзний пруденційний нагляд. Моніторинг фінансового стану банків, аналіз пруденційної звітності, методи дистанційного контролю, рейтингова система CAMELS.

Тема 3.2

Виїзне інспектування банків. Порядок проведення інспекційних перевірок, планові та позапланові перевірки, документування результатів, забезпечення прав банку під час перевірки.

Тема 3.3

Заходи впливу НБУ на банки. Непримусові та примусові заходи впливу: підстави застосування, види санкцій, відкликання ліцензій. Положення НБУ про заходи впливу (чинна редакція).

Тема 3.4

Фінансова санація та виведення банків з ринку. Підстави і механізми санації, тимчасова адміністрація, ліквідація банків, роль Фонду гарантування вкладів фізичних осіб.

Сучасні тенденції та міжнародний досвід банківського нагляду

Тема 4.1

Нагляд за банківськими групами та фінансовими конгломератами. Консолідований нагляд, ідентифікація пов'язаних осіб, вимоги до структури власності та корпоративного управління.

Тема 4.2

Нагляд за фінансовим моніторингом і протидія відмиванню коштів. Вимоги НБУ та FATF щодо фінансового моніторингу в банках; роль Державної служби фінансового моніторингу України.

Тема 4.3

ESG-регулювання та стале фінансування в банківській сфері. Політика НБУ у сфері сталого фінансування (2024), ESG-ризики, принципи відповідального банкінгу та міжнародні підходи.

Тема 4.4

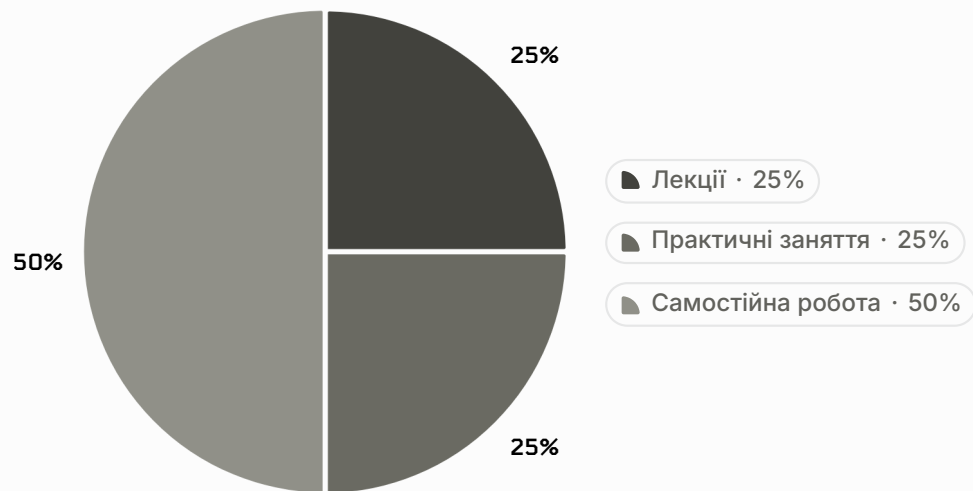
Банківське регулювання в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення. Регуляторні заходи НБУ під час воєнного стану, валютні обмеження, перспективи реформування банківського нагляду в контексті євроінтеграції.

Розподіл навчального часу — 120 годин

Модуль	Тема	Лекції (год.)	Практичні (год.)	Самостійна робота (год.)
Модуль 1	Тема 1.1 — Сутність банківського регулювання	2	2	4
	Тема 1.2 — Банківський нагляд: сутність і види	2	2	4
	Тема 1.3 — Організаційно-правова система нагляду	2	2	4
	Тема 1.4 — Міжнародні стандарти (Базель I–III)	2	2	4
Модуль 2	Тема 2.1 — Реєстрація та ліцензування банків	2	2	4
	Тема 2.2 — Пруденційні нормативи	4	4	4
	Тема 2.3 — Банківська звітність і нагляд	2	2	4
	Тема 2.4 — Управління ризиками банку	2	2	4
Модуль 3	Тема 3.1 — Безвиїзний нагляд і CAMELS	2	2	4
	Тема 3.2 — Виїзне інспектування банків	2	2	4
	Тема 3.3 — Заходи впливу НБУ	2	2	4
	Тема 3.4 — Санація та виведення банків з ринку	2	2	4
Модуль 4	Тема 4.1 — Нагляд за банківськими групами	2	2	4
	Тема 4.2 — Фінансовий моніторинг і AML	2	2	4
	Тема 4.3 — ESG-регулювання і стале фінансування	2	2	4
	Тема 4.4 — Банківський нагляд в умовах воєнного стану	2	2	8
Разом		34	32	64

 Загальний обсяг: **120 годин = 4 кредити ЄКТС**. Лекції — 30 год., практичні — 30 год., самостійна робота — 60 год. Розподіл є орієнтовним і може коригуватися відповідно до специфіки навчального процесу.

Примітки до розподілу часу

Структура навчального часу

Загальний обсяг — **120 годин (4 кредити ЄКТС)** — розподілено між трьома формами роботи для забезпечення балансу між теорією та практикою.

- **Лекції (30 год.):** подача ключового теоретичного матеріалу з банківського нагляду
- **Практичні (30 год.):** відпрацювання навичок розрахунку нормативів, аналіз кейсів
- **Самостійна робота (60 год.):** поглиблене вивчення, підготовка аналітичних завдань

□ Самостійна робота становить **50% обсягу дисципліни** — студенти навчаються працювати з нормативними джерелами НБУ самостійно.

Самостійна робота студентів

Опрацювання нормативної бази

Поглиблене вивчення нормативно-правових актів: Закон України «Про банки і банківську діяльність», Закон «Про Національний банк України», постанови Правління НБУ з питань пруденційного регулювання, нормативи НБУ щодо обов'язкових економічних нормативів. Студент має вміти знаходити актуальні редакції нормативних документів на zakon.rada.gov.ua та офіційному сайті НБУ (bank.gov.ua), аналізувати їх зміст та фіксувати ключові вимоги.

Індивідуальні завдання

Виконання розрахункових завдань із визначення пруденційних нормативів (Н1–Н13): норматив достатності капіталу, нормативи ліквідності, нормативи кредитного ризику; аналітичних завдань щодо оцінки фінансового стану банків за даними публічної звітності; творчих завдань — підготовка аналітичних записок, міні-досліджень з актуальних питань банківського нагляду в Україні. Очікуваний результат — уміння застосовувати нормативні методики на практиці та обґрунтовувати висновки.

Робота з інформаційними ресурсами НБУ

Опрацювання офіційних ресурсів: Національний банк України (bank.gov.ua) — розділи «Банківський нагляд», «Нормативна база», «Фінансова звітність банків»; Верховна Рада України (zakon.rada.gov.ua); Фонд гарантування вкладів (fg.gov.ua); Державна служба фінансового моніторингу (fiu.gov.ua). Аналіз звітів про фінансову стабільність НБУ, порівняння показників у динаміці, пошук актуальної інформації для навчальних завдань.

Підготовка до занять

Підготовка до практичних занять шляхом опрацювання умов задач із розрахунку нормативів, повторення методики CAMELS та алгоритмів оцінки банківських ризиків; підготовка до тестувань через вивчення ключових термінів і визначень; підготовка до контрольних робіт за кожним змістовним модулем через систематизацію знань, повторення прикладів із занять і розв'язання типових задач. Очікуваний результат — готовність до активної роботи на заняттях і впевнене виконання контрольних завдань.

Форми контролю знань

1

Поточний контроль

Завдання: розрахункові та аналітичні вправи за темами змістовного модуля (розрахунок нормативів, аналіз звітності банків, визначення ознак порушень). Оцінюються регулярність виконання завдань, якість відповідей і рівень засвоєння матеріалу. Поточний контроль формує накопичувальну оцінку протягом семестру.

2

Проміжний контроль

Модульна контрольна робота або самостійна робота — комплексне ситуаційне завдання, яке охоплює теми змістовних модулів (теоретичні питання, розрахункові задачі з пруденційних нормативів, аналіз фінансового стану банку). Оцінюються повнота відповіді, правильність розрахунків та обґрунтованість висновків.

3

Підсумковий контроль

Екзамен відповідно до навчального плану. Форма проведення — комбінована: тестування та практичне завдання (розрахунок нормативів, аналіз ситуації). Підсумкова оцінка враховує результати поточного, проміжного та підсумкового контролю: 100-бальна система з переведенням у національну шкалу та ЄКТС.

Методи викладання

Підходи до навчання

Викладання дисципліни «Банківський нагляд і регулювання» поєднує класичні академічні та інтерактивні методи, що забезпечує формування не лише міцної теоретичної бази, а й практичних навичок, необхідних для майбутньої професійної діяльності у сфері обліку, оподаткування та фінансів. Такий підхід сприяє глибшому розумінню регуляторних процесів, розвитку аналітичного мислення та вмінню застосовувати набуті знання під час вирішення фахових завдань.

Лекції Системне подання теоретичного матеріалу з використанням наочних схем, таблиць і прикладів із банківської практики НБУ; студенти ведуть конспекти та задають уточнювальні запитання.	Кейс-стаді Аналіз реальних ситуацій із банківського нагляду: виведення банків з ринку, застосування заходів впливу, розрахунок нормативів — студенти виявляють проблему та обґрунтовують висновки.	Практичні задачі Розрахункові вправи за темами (нормативи капіталу, ліквідності, кредитного ризику); відпрацювання методики розрахунку за алгоритмами НБУ.
Дискусії Обговорення актуальних питань банківського нагляду в Україні (євроінтеграція, воєнний стан, ESG, фінтех); розвиток критичного мислення та аргументації.	Робота з нормативними документами Опрацювання Закону «Про банки і банківську діяльність», постанов НБУ, нормативів пруденційного регулювання та підзаконних актів; формування навичок роботи з правовою базою.	Самостійне дослідження Підготовка аналітичних записок, міні-рефератів і презентацій за обраною темою банківського нагляду; розвиток навичок самостійного пошуку та систематизації інформації.

Тестування та опитування Перевірка рівня засвоєння матеріалу після кожної теми; формування навичок чіткого формулювання відповідей у сфері банківського регулювання.
--

❑ Усі методи спрямовані на формування компетентностей, передбачених освітньо-професійними програмами спеціальностей D1, 071 «Облік і оподаткування» та 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок».

Рекомендована література та ресурси

1. Крупка М. І., Андрущак Є. М., Пайтра Н. та ін. Банківська система : підручник / за ред. М. Крупки. — 2-ге вид., переробл. і доповн. — Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2023. — 524 с.
2. Мельник С. І., Шевченко Н. В., Висоцька І. Б. Банківська система : навчальний посібник у схемах і таблицях. — Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2023.
3. Ковалів М. В., Єсімов С. С., Назар Т. Я., Лепіш Н. Я. Банківське право : навч. посіб. — Львів : ЛДУВС, 2023.
4. Карапетян О. М. (заг. ред.) Фінансова розвідка : навч. посіб. — Тернопіль : Західноукраїнський національний університет, 2024. — 339 с.
5. Стойко О. Я., Дема Д. І. Фінанси : підручник. — Житомир : Університет «Полісся», 2024. — 317 с.
6. Непран А. В., Шевченко І. Ю. (ред.) Економіка підприємства : підручник. У 3 т. Т. 1. — Харків : Вид-во Іванченка І. С., 2024.
7. Єршова О. О., Гончаренко І. М. Сучасні моделі управління розвитком бізнесу: сутність, види, інноваційні бізнес-моделі. Журнал стратегічних економічних досліджень. — 2022. — № 2(7). — С. 75.
8. Закон України «Про банки і банківську діяльність» від 07.12.2000 № 2121-III (зі змінами). — URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>
9. Закон України «Про Національний банк України» від 20.05.1999 № 679-XIV (зі змінами). — URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14>
10. Закон України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» від 23.02.2012 № 4452-VI (зі змінами). — URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4452-17>
11. Положення про застосування Національним банком України заходів впливу : Постанова Правління НБУ від 17.08.2012 № 346 (редакція від 10.01.2024). — URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z1590-12>
12. Положення про організацію системи управління ризиками в банках України та банківських групах : Постанова НБУ (зі змінами 2024 р.). — URL: <https://bank.gov.ua/>
13. Положення про здійснення Національним банком України виїзного банківського нагляду (зі змінами 2024 р.). — URL: <https://bank.gov.ua/>
14. Національний банк України. Звіт про фінансову стабільність (2023, 2024). — URL: <https://bank.gov.ua/ua/publications/financial-stability-report>
15. Національний банк України. Офіційний сайт. Розділ «Банківський нагляд». — URL: <https://bank.gov.ua/ua/supervision>
16. Офіційний сайт Верховної Ради України. — URL: <https://zakon.rada.gov.ua/>
17. Офіційний сайт Фонду гарантування вкладів фізичних осіб. — URL: <https://fg.gov.ua/>
18. Офіційний сайт Державної служби фінансового моніторингу України. — URL: <https://fiu.gov.ua/>
19. Офіційний сайт Асоціації українських банків. — URL: <https://aub.org.ua/>
20. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. — URL: <https://mof.gov.ua/>
21. Офіційний сайт Державної податкової служби України. — URL: <https://tax.gov.ua/>
22. Журнал «Економіка та суспільство» (електронне видання). — URL: <https://economyandsociety.in.ua/>
23. Базельський комітет з банківського нагляду. Офіційний сайт BIS. — URL: <https://www.bis.org/bcbs/>
24. Офіційний сайт Кабінету Міністрів України. — URL: <https://www.kmu.gov.ua/>
25. Рахункова палата України. — URL: <https://rp.gov.ua/>